
Presentació

De petit, quan ja estava més avesat a llegir, tenia el costum, gairebé compulsiu, de fer llistes amb les paraules que eren noves per a mi, i després anava al diccionari a conèixer-ne el significat. Aquesta atracció inicial pel significat de les paraules, i posteriorment pels aspectes lingüístics, va fer que la decisió d'optar pels estudis de medicina no em resultés del tot planera, ja que també em ballava pel cap la possibilitat de seguir estudis de filologia.

No va ser fins al darrer curs de medicina que vaig entrar en contacte amb l'homeopatia. Fins llavors, pràcticament tota la informació rebuda provenia de l'assignatura d'història de la medicina, concretament d'uns comentaris en què s'afirmava que es tractava d'una terapèutica "no científica", d'eficàcia dubtosa i definitivament enterrada en el passat.

L'homeopatia em va obrir els ulls a la possibilitat d'exercir una medicina que fa costat al pacient, que entén la necessitat de comprendre el seu patiment més íntim, no únicament per a mantenir una actitud receptiva i empàtica, sinó perquè en la comprensió d'aquest patiment característic rau el fonament del seu possible guariment, per mitjà de l'administració d'un medicament similar al seu nucli de sofrença.

Un aspecte que em va sobtar en aquests primers contactes amb l'homeopatia va ser el llenguatge utilitzat. Un vocabulari que per a mi era completament nou, com ara *dinamització*, *nosode*, *policrest*, *psora*, *simil-limum*, *globalitat de símptomes*, *síndrome mínima de valor màxim*, *tripode de Hering* o *matèria mèdica pura*, el significat del qual no podia trobar en la majoria de diccionaris.

També em va sobtar que alguns dels termes tinguessin denominacions tan diferents per a referir-se a la mateixa cosa, segons l'obra consultada.

És per això que, quan va sorgir la possibilitat de fer un recull lexicogràfic comptant amb l'assessorament del TERMCAT, vaig sentir una gran satisfacció, el sentiment, si es pot dir així, que aquell era el camí correcte. En aquest repte, hi veia reunides un seguit d'aspiracions. Se m'obria la perspectiva de dur a terme un projecte que fusionava els aspectes mèdics amb els lingüístics. Posava el meu gra de sorra en la fixació de la terminologia homeopàtica en català. Participava en la difusió d'un millor coneixement de l'homeopatia, allunyada i menystinguda en l'àmbit mèdic oficial i amb una presència gairebé nul·la en el lingüístic.

Heus aquí que uns quants anys després, ja de més gran, em trobava de nou escrivint llistes de paraules, però la diferència era que ara, en comptes de cercar-les al diccionari, era jo qui n'havia de treure l'entrellat i explicar-ne, amb l'ajuda d'altres, el significat.

La realitat actual, en què augmenta constantment el nombre de pacients que són tractats amb homeopatia, el de professionals que s'hi dediquen i el de farmàcies que dispensen medicaments homeopàtics, s'entesta a portar la contrària a aquells qui donaven per enterrada l'homeopatia, com en l'opinió expressada per l'autor d'aquell text d'història de la medicina i la dels qui han estat del mateix parer.

El fet que S. Hahnemann deixés establertes les bases de l'homeopatia en el període que va del 1796 al 1843, així com el seu origen alemany, ha condicionat les característiques del lèxic homeopàtic i la seva evolució posterior.

Les obres de Hahnemann i d'altres homeòpates alemanys han arribat a l'Estat espanyol majoritàriament a través de traduccions de l'anglès i del francès, i, en un nombre quasi testimonial, a partir de l'original alemany.

Dues de les seves obres més representatives, *L'òrganon de l'art de curar* i el *Tractat de la malalties cròniques*, han estat traduïdes per diversos autors i en diferents èpoques, cosa que ha donat lloc a algunes discrepàncies d'interpretació i a la duplicació de termes amb significats semblants, situació magnificada per una posterior traducció a l'espanyol.

La influència de les llengües anglesa i francesa hi és, doncs, ben present. A la gran capacitat de penetració de l'anglès, s'hi ha oposat la influència del francès per raons òbvies de veïnatge i de similitud lingüística i per la forta implantació dels laboratoris francesos al nostre país, que han generat un bon nombre de publicacions científiques adreçades als professionals i d'altres, més de divulgació, destinades al públic en general.

L'obra s'adreça especialment als estudiants de postgrau d'homeopatia. Per això en alguna de les entrades, especialment en les de significat més complex, s'han introduït notes més extenses, generalment acompanyades d'exemples amb l'objectiu que resultin més didàctiques. De qualsevol manera, també s'espera que resulti d'interès per als professionals que exerceixen l'homeopatia, per aquest intent de sistematització del seu lèxic; per als metges en general, perquè els seran més entenedors els conceptes homeopàtics i s'escurçaran distàncies entre uns i altres professionals; per als farmacèutics, als quals són més propers els temes relacionats amb l'elaboració dels medicaments, i per al públic en general i per als pacients que hagin estat tractats amb homeopatia i que sentin la curiositat de conèixer el significat de la terminologia homeopàtica.

Abast i contingut

Els criteris de selecció de la nomenclatura per a elaborar aquest diccionari queden resumits en l'arbre de camp. S'ha deixat de banda l'apartat de l'experimentació patogenètica, que origina una extensa terminologia en les seves diferents fases, com ara la planificació de l'experimentació, el seu desenvolupament, la recollida de dades i l'anàlisi dels resultats, perquè correspon a un àmbit més especia-

litzat i presenta molts termes coincidents amb els de l'actual farmacologia experimental. Tot i això, s'han recollit aïlladament alguns termes d'aquest apartat, com ara *experimentador*, *placebo*, *símtoma patogenètic* i *susceptibilitat medicamentària*.

D'altra banda, tampoc no s'ha considerat l'instrumental dissenyat específicament per a facilitar el diagnòstic d'un medicament, ni els fenòmens electrofisiològics en què es basa, des de l'*enamòmetre de Boyd* fins a l'*electropuntura de Voll*, la *morateràpia* o l'*aparell vegatest*. No deixen de ser tècniques diagnòstiques auxiliars canviants i en desenvolupament, allunyades de les regles de prescripció tradicional llargament validades que converteixen en un fenomen fred i rutinari la complexitat i riquesa de la trobada de dues persones compromeses en la curació.

S'han entrat un bon nombre de termes que són específics del camp de l'homeopatia, com ara *acció dinàmica*, *dilució seriada*, *escala cinquantamil·lesimal*, *globalitat de símptomes*, *malaltia miasmàtica*, *modalitat*, *principi de la individualització*, *reaparició de símptomes antics*, *remei complementari*, *símtoma clau*, *símtoma eliminador* i *símtoma paradoxal*, les definicions dels quals només es poden trobar en alguns lèxics o diccionaris especialitzats, i en altres casos són del tot il·localitzables.

Altres entrades corresponen a termes de l'àmbit de la farmàcia o de la medicina en general, però que tenen un ús freqüent en homeopatia. En aquest cas s'ha optat per dues solucions possibles. En el primer cas, s'ha recollit una definició general i en la nota s'ha relacionat el seu ús en homeopatia. En són exemples *antidot*, *diagnosi*, *diàtesi*, *farmacopea*, *forma farmacèutica*, *guarició*, *iatrogènic*, *nombre d'Avogadro*, *principi actiu*, *semiologia* o *símtoma patognomònic*.

En el segon cas, més excepcional, la definició ja conté elements que la fan específica de l'homeopatia i la diferencien, des del primer moment, del concepte més general. En són exemples *aigua purificada*, *lactosa* i *placebo*.

Finalment, s'ha donat cabuda a una sèrie d'entrades que a compleixen una funció de metallenguatge, que han estat esmentades en alguna de les definicions, o que serveixen per a aclarir conceptes. En són exemples *espremuda*, *fregament*, *impregnació*, *prescripció*, *raspat* i *vehicle*.

Que l'homeopatia és una medicina eminentment clínica i que atorga una gran rellevància als aspectes de la semiologia ho demostren les més de vint entrades recollides sota el concepte de *símtoma* i la seva tipologia.

Discrepàncies en la nomenclatura i algunes solucions adoptades

En alguns casos en què les denominacions no estan inequívocament establertes, s'han adoptat uns criteris específics, que reproduïxo a continuació.

Dinamització. S'han entrat tres accepcions del terme. La primera es refereix al procediment mecànic, succussió o trituració, que modifica el preparat medicamentós amb l'objectiu d'incrementar-ne el potencial terapèutic. A França usen la denominació *dynamisation*, mentre que als països d'influència anglesa és molt més habitual la forma *potentization*.

En les altres dues accepcions, es manté *dynamisation* en llengua francesa, mentre que en anglès es prefereix *potency*. A Espanya se segueix tant el model francès com l'anglès indistintament. S'ha donat prioritat a la forma *dinamització* pel criteri de respectar l'ordre alfabètic, tot i que el model anglès ofereix l'avantatge que és menys confús en distingir *potenciació*, en la primera de les accepcions, de *potència*, en les altres dues.

S'ha decidit eliminar el sinònim *atenuació*, cada cop menys utilitzat, que més que enriquir la varietat del llenguatge produeix confusió.

Escala Q/Escala LM. Les dues denominacions es refereixen al mateix concepte. Tot i que *escala LM* té més difusió que *escala Q*, en el diccionari s'ha preferit aquesta segona perquè és la correcta, mentre que en *escala LM* es fa un ús equivocat del valor de les xifres romanes. Així mateix, s'ha tingut en compte que en els darrers anys hi ha la tendència a recuperar la denominació *escala Q*.

Glòbuls. En anglès, *pills* o *pillules*. En el diccionari s'ha seguit el model francès de descripció de les mides, que en la pràctica és el que s'ha imposat a l'Estat espanyol.

Grànuls. *Globules* en anglès. Com en el cas anterior, s'han seguit les normes de la farmacopea francesa.

Medicament/remei. En general s'ha seguit el criteri d'utilitzar *medicament* quan es tracta de la substància elaborada seguint els diferents procediments de la farmacopea i *remei* quan la substància surt de l'àmbit del laboratori i de la farmàcia i passa a tenir un ús terapèutic i és objecte d'estudi clínic.

Nitidesa simptomàtica. És un terme utilitzat especialment per les escoles d'homeopatia argentina, del qual no s'han trobat equivalències en altres llengües. S'ha recollit perquè descriu una situació que es presenta de manera constant en la presa del cas.

Nosode/bioteràpic. *Nosode* és la denominació original i la més estesa internacionalment. *Bioteràpic* es l'equivalent utilitzat a França i la forma que va ser admesa per la legislació sanitària francesa. Per raons òbvies, s'ha preferit la forma *nosode* davant de *bioteràpic*.

Remei homeopàtic/antipsòric, homeosicòtic/antisicòtic i homeosifilitic/antisifilitic. S. Hahnemann, per a referir-se als remeis miasmàtics indicats en el tractament de les tres malalties miasmàtiques, va utilitzar les denominacions *antipsòric*, *antisicòtic* i *antisifilitic*. S'ha preferit el prefix *homeo-* a *anti-*, d'acord amb diferents autors, perquè s'adiu millor amb els principis seguits per la terapèutica homeopàtica de prescriure medicaments similars, i no contraris.

Síntoma clau/síntoma guia. Són denominacions amb un significat molt semblant, i utilitzades amb molta freqüència, però la majoria d'obres no especifiquen en què es diferencien. S'ha optat per considerar el *síntoma clau* com un tipus de *síntoma guia*, ja és un fet acceptat que el *síntoma clau* s'associa a un nombre molt reduït de medicaments o a un únic medicament en la rúbrica corresponent del repertori.

Síntoma d'aparició recent/síntoma actual. S'ha optat per la denominació *síntoma d'aparició recent* en comptes de *síntoma actual*, perquè sembla que

descriu millor el concepte encunyat per M. Candegabe. *Síntoma actual* podria fer pensar, erròniament, que el concepte inclou qualsevol símptoma que es manifesta en el present en el pacient, tant si és d'aparició recent com si és de fa molts anys.

Síntoma històric/síntoma antic. Denominació que emprà M. Candegabe per a referir-se a un símptoma de llarga evolució, que el pacient segueix manifestant en el moment actual. S'ha preferit la denominació *síntoma històric* a *síntoma antic*, perquè aquest darrer no explicita si el símptoma persisteix o si es tracta únicament d'un fenomen manifestat en el passat.

Agraïments i dedicatòria

Vagi el meu agraïment més profund a tots els qui han col·laborat en l'elaboració d'aquest diccionari. També, a les persones que no cito en la llista de col·laboradors i que han tingut una participació més puntual o als qui s'han interessat per l'obra i m'han donat ànims per a tirar endavant.

De la llista de col·laboradors, i sense que vagi en detriment dels altres, voldria destacar-ne els següents:

Sílvia Martorell, correctora de català que va participar en les primeres fases d'elaboració del diccionari i em va orientar a prescindir de floritures i a assolir en el meu estil unes qualitats més idònies per a l'obra que teniem entre mans, com ara expressar les idees amb concisió, evitant circumloquis i ambigüitats, i de qui sempre vaig poder gaudir d'un fi sentit de l'humor.

El Dr. Isidre Lara, tota una autoritat en l'àmbit de la filosofia homeopàtica, excel·lent pedagog, estudiós infatigable i un pou inabastable de coneixement. Va dedicar moltes hores a aclarir els meus dubtes i vam intercanviar nombrosos missatges. D'ell vaig rebre un sòlid suport. Recordo amb molta estima la visita que vaig fer en una ocasió a la seva casa de Mallorca per concretar temes pendents. L'acolliment va ser excel·lent i em va deixar del tot admirat la seva afabilitat.

El Dr. Gonzalo Fernández, animador constant de projectes des de l'Acadèmia Mèdica Homeopàtica de Barcelona, que sempre ha sabut conduir a bon port, i que ha ajudat a revitalitzar la vida acadèmica i a treure-la de la seva atonia. Es va incorporar a les fases finals del diccionari i ha portat llum als aspectes més controvertits. Articulista incisiu i enginyós, posseeix uns amplíssims coneixements sobre l'homeopatia i, tocat pel do de la curiositat, s'interessa per molt diverses disciplines, amb una disposició sempre amical i gens pretensiosa.

Sense el suport del TERMCAT, aquesta obra no hauria estat possible, almenys amb les característiques i el nivell assolits. No puc sinó felicitar-me per l'existència d'una institució com aquesta. El suport que n'he rebut ha estat immillorable. El meu agraïment també per a tots els especialistes que hi han intervingut. D'aquests, destaco les persones de qui he rebut un assessorament i un tracte més directe, com han estat Jordi García en les fases inicials i part del seu desenvolupament, i Jordi Bover, incorporat posteriorment i que ha guiat la fase de finalització.

En el transcurs d'aquest treball de compilació, en cap moment no se m'havia ocorregut fer una dedicatòria. De sobte, quan el treball arribava ben bé al final, em va

venir un flaix al cap: sense cap tipus de dubte, sí que hi havia algú mereixedor de dedicar-li aquest esforç. Aquesta persona és el Dr. Jacques Imberechts, homeòpata belga que ha estat el meu primer professor d'homeopatia. Un privilegi inoblidable. Impulsor dels grups d'Homeopatia Europea, des d'on s'ha fomentat un estudi rigorós i d'alt nivell de l'homeopatia clàssica, ha promogut l'intercanvi d'experiències i d'eines de treball comunes entre homeòpates d'arreu d'Europa com a millor manera per a fer avançar l'homeopatia i adaptar-la a un món canviant, tot i mantenir un constant retorn a les fonts originals.

Xavier Cabré i Playà